Ur statsrevisorernas berättelse

Av byrådirektör Lars Ovegård

I riksdagens revisorers berättelse för år 1958 förekommer som vanligt ett par skattefrågor. Sålunda har lämnats den sedvanliga redogörelsen för resultatet av skatteuppbörden och vidare har vissa organisationsfrågor inom skatteväsendet behandlats.

Under uppbördsåret 1957—58 inflöt som A-skatt 6.660 miljoner kronor och såsom B-skatt 2.983 miljoner kronor, vilket innebär att jämfört med närmast föregående uppbördsår A-skatten ökat med 579 miljoner kronor och B-skatten med 254 miljoner kronor. Vidare uppgick fyllnadsinbetalningarna för uppbördsåret 1957—58 till 695 miljoner kronor, varav 97 miljoner kronor utgjorde A-skatt och 598 miljoner kronor B-skatt. Av sistnämnda belopp avser 515 miljoner kronor aktiebolag m. fl. juridiska personer samt 83 miljoner kronor i huvudsak fysiska personer. Jämfört med närmast föregående uppbördsår har fyllnadsinbetalningarna ökat med 193 miljoner kronor. Resultatet av den ordinarie uppbörden av preliminär B-skatt för uppbördsåret 1957—58, då 96,2 procent inflöt, är i stort sett oförändrat jämfört med närmast föregående uppbördsår. I fråga om resultatet av den ordinarie uppbörden av den kvarstående skatten enligt 1957 års taxering nämns i revisorernas redogörelse att inflytandeprocenten uppgick till 84,5 procent, vilket innebär en försämring med inemot trekvarts procent jämfört med den kvarstående skatten för närmast föregående taxeringsår.

Den kvarstående skatten enligt årets taxering beräknas uppgå till omkring 830 miljoner kronor och den överskjutande preliminära skatten till omkring 839 miljoner kronor. Jämfört med de uppgifter som vid motsvarande tidpunkt 1957 förelåg i fråga om 1957 års taxering har den kvarstående skatten minskat med omkring 168 miljoner kronor, medan överskottsskatten ökat med ca 150 miljoner kronor. Den kvarstående skatten enligt 1958 års taxering uppgår till omkring 8 procent av den slutliga skatten. Enligt närmast föregående års taxering uppgick den till omkring 10 procent av motsvarande slutliga skatt.

I anslutning till de sålunda lämnade uppgifterna har revisorerna ingått på vissa spörsmål som har avseende å resultatet av skatteuppbörden. Revisorerna har varit i tillfälle att taga del av länsstyrelsernas yttranden rörande resultatet av skatteuppbörden och har därvid uppmärksammat, att vissa länsstyrelser i ganska stor omfattning tillgripit konkursförfarande såsom ett medel att utfå restförd skatt. Vederbörande utmätningsmän och exekutionsbiträden har dessutom i ett mycket stort antal fall förrättat utmätning av lös egendom hos de restförda skattskyldiga. Nämnda förhållanden ger revisorerna anledning framhålla, att det syns angeläget att försäljning av utmätt gods sker snabbare än vad många gånger f. n. är fallet. Såsom riksdagens revisorerer tidigare erinrat är vidare en väsentlig förutsättning för ett gott indrivningsresultat, att till-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:53:27

gång finns till ett tillräckligt antal dugande och för sina uppgifter intresserade indrivningsmän. Det skulle f. ö. utan tvekan vara till fromma för indrivningsväsendet, säger revisorerna, om vissa exekutionsbiträden finge ägna sig enbart åt indrivningsverksamhet. Revisorerna har även uppmärksammat, att vissa svårigheter gjort sig gällande att besätta sådana ledigblivna tjänster som är förenade med indrivningsarbete. Revisorerna finner det önskvärt, att berörda förhållanden särskilt beaktas av vissa pågående utredningar, nämligen 1955 års stadsutredning samt den nyligen tillsatta kommittén med uppdrag att verkställa utredning och framlägga förslag rörande eventuell omorganisation inom folkbokförings- och uppbördsväsendet och därmed sammanhängande frågor.

Beträffande den kvarstående skatten, som enligt nu gällande regler förfaller till betalning under uppbördsterminerna i mars och maj månader, har på vissa håll önskemål framförts om införandet av en gemensam restlängd för båda uppbördsterminerna. Ur kostnadssynpunkt skulle en dylik åtgärd för det allmänna otvivelaktigt vara till fördel. Med hänsyn till vikten av att indrivningsförfarandet snarast möjligt kan igångsättas, vilket icke minst är av betydelse i tider med vikande konjunkturer, anser sig revisorerna likväl icke kunna förorda, att en sammanslagning av de båda uppbördsterminernas restlängder kommer till stånd. I detta sammanhang erinras om att i restlängderna för första uppbördsterminen i viss omfattning uppföres belopp om en krona; detta beror i allmänhet på att i det fall den kvarstående skatten uppgår till ojämnt belopp denna uppdelas så, att under den första uppbördsterminen till betalning förfaller ett belopp som motsvarar halva det kvarstående beloppet höjt till närmast hela krontal, medan under den andra uppbördsterminen förfaller ett belopp som är en krona lägre. I det fall vederbörande under första uppbördsterminen av misstag betalar sistnämnda belopp, blir han restförd för en krona, vilket i sin tur medför bl. a. merarbete för det allmänna. Det är därför önskvärt att denna olägenhet elimineras, vilket kan ske på olika sätt. Revisorerna förutsätter, att frågan uppmärksammas i samband med den översyn av vissa uppbördsfrågor varom 1958 års B-riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt.

Enligt 10 § sista stycket uppbördsförordningen skall preliminär A-skatt icke utgå å ersättning som betalas till person, vilken är i konkurs. Enligt vad revisorerna erfarit kan denna bestämmelse medföra olämpliga konsekvenser såväl för konkursgäldenären som för statsverket. Konkurser drar ofta ut på tiden, och de flesta konkursgäldenärer torde under konkursen inneha avlönade anställningar. Vid tidpunkten för konkursens avslutande kan därför den resterande skatten vara betydande. Enligt revisorernas mening bör ifrågavarande bestämmelser ändras på sådant sätt, att premilinär A-skatt efter vederbörlig prövning kan utgå å ersättning som utbetalas till person, vilken är i konkurs.

Vid debitering av slutlig skatt skall i vissa fall påföras ränta. I samband därmed skall i den preliminära skatten ej inräknas sådan av den skattskyldige erlagd preliminär skatt som inbetalts efter den 30 april året näst efter inkomståret. I det fall taxeringsnämnd avviker från av den skattskyldige lämnad deklaration, skall underrättelse härom vara den skattskyldi-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:53:27

ge tillhanda senast den 15 juli, varefter denne kan anföra besvär över taxeringsnämndens beslut senast den 15 augusti under taxeringsåret. En sådan ändring av den deklarerade inkomsten som här avses kan komma att innebära skyldighet att erlägga ränta å kvarstående skatt. Någon möjlighet att genom fyllnadsinbetalning förhindra en dylik påföljd föreligger enligt gällande bestämmelser icke i dessa fall. Denna påföljd kan därför komma att verka stötande, om ändringen i deklarationen beror på förhållanden varöver deklaranten icke kan anses råda. Det ifrågasätts därför en sådan komplettering av gällande bestämmelser, att rätten till fyllnadsinbetalning vid avvikelse från deklaration utsträckes till förslagsvis den 31 juli. Det erinras emellertid om att en skattskyldig redan enligt nu gällande föreskrifter kan erhålla befrielse från honom eljest åliggande skyldighet att gälda ränta å kvarstående skatt. Förutsättningen härför är bl. a. att särskild framställning göres till länsstyrelsen i det län där räntan påförts. I anvisningarna till 85 § uppbördsförordningen har som exempel på befrielsegrund f. ö. nämnts just det fall, att den kvarstående skatten beror på att beskattningsnämnd frångått den skattskyldiges deklaration. Ifrågavarande möjlighet torde emellertid icke i någon större utsträckning vara känd av de skattskyldiga. Då en sådan regel som revisorerna nyss ifrågasatt kan komma att få vissa icke önskvärda konksekvenser, syns det enligt revisorerna tills vidare vara tillräckligt att vederbörande myndigheter har sin uppmärksamhet riktad på här avsedda fall och upplysa om möjligheten att efter särskild ansökan erhålla befrielse från skyldighet att erlägga ränta.

1955 års taxeringssakkunniga föreslog på sin tid, att riksskattenämnden, centrala uppbördsnämnden och kupongskattenämnden skulle sammanslås till en särskild riksskattestyrelse. Denna skulle ha till uppgift att vara rådgivande och vägledande rörande tillämpningen av taxeringsförordningen samt de skatteförfattningar enligt vilka taxering verkställes enligt förordningen; på styrelsen skulle även ankomma att samordna taxeringskontrollen samt att meddela förhandsbesked i taxeringsfrågor. Förslaget ställdes emellertid av finansministern vid anmälan av propositionen 1956: 150 med förslag till taxeringsförordning m. m. på framtiden.

Riksdagen revisorer har i sin berättelse erinrat, att under senare år ett relativt livligt reformarbete pågått på skatteområdet.

Åtskilliga förändringar har vidtagits i bl. a. kommunalskattelagen, varjämte en ny taxeringsförordning utfärdats. Huvudsyftet härmed har varit att skapa ökad effektivitet i taxeringsarbetet med sikte främst på en förbättrad granskning av svårkontrollerade deklarationer men även att tillgodose de skattskyldigas krav på ett förbättrat rättsskydd. Oavsett politisk uppfattning har också allmän enighet rått om att alla åtgärder som rimligen kan vidtagas för att i tekniskt avseende underlätta allmänhetens och myndigheternas arbete på skatteområdet bör vidtagas.

Enligt revisorernas mening får som ett led i dessa strävanden även ses taxeringssakkunnigas förslag om ett sammanförande av riksskattenämnden, centrala uppbördsnämnden och kupongskattenämnden till en riksskattestyrelse. Icke minst med hänsyn härtill finns det enligt revisorernas mening anledning beklaga, att de sakkunnigas förslag icke redan upptagits till

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:53:27

slutlig prövning. Såsom även framhölls i den nyss omnämnda propositionen måste det vidare anses rationellt och på längre sikt medföra besparingar, om man så långt som möjligt sammanför centralt handlagda uppgifter på beskattningsväsendets område inom ett och samma organ. Revisorerna har därför funnit sig böra aktualisera frågan om ett förenhetligande av de myndigheter som ha att ombesörja dessa uppgifter. Till att börja med erinras då om att taxeringsssakkunnigas förslag tillstyrktes av bl. a. myndigheter med god överblick över förvaltningen, såsom statskontoret och statens organisationsnämnd, medan de närmast berörda ställde sig avvisande.

De göromål som bestrids av nu ifrågavarande myndigheter avser i stor utsträckning olika sidor av beskattningsväsendet. Denna omständighet förändrar dock icke det faktum, att arbetsuppgifterna rent principiellt är av likartat slag; gemensamt för myndigheterna är nämligen att de skall tillse att beskattningen i olika avseenden och ur olika synpunkter blir riktig och rättvis. Ett så nära samarbete som möjligt mellan de tjänstemän som har att tillgodose dessa intressen måste framstå såsom önskvärt. Visserligen förekommer redan nu samråd och även formellt remissförfarande mellan de olika organen i gemensamma frågor, men detta samarbete kan uppenbarligen icke bidraga till en lika ändamålsenlig handläggning av de olika ärendena som den som kan äga rum inom ramen för ett enda organ under ledning av en enda chef. Då man har att taga ställning till frågan om en sammanslagning av ifrågavarande myndigheter, bör enligt revisorernas mening även beaktas att desamma upprätthåller en icke obetydlig kontakt med allmänheten. För denna måste det uppenbarligen vara till gagn att kunna vända sig till så få myndigheter som möjligt i frågor som rör beskattningen.

Några principiella skäl mot att sammanföra de centralt verksamma organen på skatteområdet till ett enda kan enligt revisorernas mening knappast anföras. Visserligen framfördes vid remissbehandlingen av taxeringssakunnigas förslag den invändningen, att det föreslagna organets chef skulle få en dubbelställning såsom dels ordförande i ett dömande organ och dels målsman för den fiskaliska verksamheten. I detta hänseende erinras emellertid om att riksskattesnämnden redan nu har uppgifter i fråga om taxeringskontrollen. Denna anordning har, såsom finansministern anförde vid anmälan av den förut nämnda propositionen, icke föranlett någon kritik. Departementschefen tillade, att han icke skulle finna olämpligt, om ledningen och övervakningen på föreslaget sätt lades i händerna på en verkschef med väsentligen dömande funktioner. En sådan ordning skulle kunna sägas ligga i linje med strävandena på olika rättsområden att ställa användningen av utredningsmedel under domstolsmässig kontroll. Såsom finansministern även underströk är dessa problem i huvudsak desamma, vare sig man bibehåller riksskattenämnden i nuvarande form eller inordnar den i ett större sammanhang.

Revisorerna anser därför, att taxeringssakkunnigas förslag om en central myndighet för nu ifrågavarande ändamål på nytt bör prövas. Detta förslag, som innefattade en sammanslagning av riksskattenämnden, centrala uppbördsnämnden och kupongskattenämnden, går emellertid enligt revisorernas mening knappast tillräckligt långt. Utöver nyssnämnda

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:53:27

myndigheter finns nämligen ytterligare sådana med centrala uppgifter på beskattningsväsendets område. Det kan sålunda ifrågasättas, huruvida icke i fortsättningen det bör ankomma på det nya organet att utfärda de anvisningar m. m. som rör uppbördsförfarandet och som det nu enligt föreskrifter i särskilda författningar åligger riksräkenskapsverket att lämna. Denna verksamhet ansluter sig nämligen väl till de göromål som i övrigt skulle ankomma på det nya organet. Vidare finnas en sjömanskattenämnd och ett sjömansskattekontor, förlagda till Göteborg. Skäl kan anföras för att inordna även dessa organ i den nya centrala myndigheten. Med hänsyn till att de så nyligen organiserats, torde dock lämpligen ytterligare erfarenheter böra avvaktas, innan denna fråga slutligt prövas. Om av revisorerna här förordade eller ifrågasatta åtgärder vidtages, skulle till det nya centralorganet enligt revisorerna komma att på ett ändamålsenligt sätt koncentreras i stort sett samtliga de uppgifter som nu ankomma på de centrala myndigheter i fråga om den direkta beskattningen.

Hur det nya centralorganet i detalj skall organiseras och om det skall ha karaktär av styrelse eller nämnd, härpå har revisorerna icke ansett sig böra nämare ingå. Organisationsformen torde f. ö. i stort sett giva sig själv med hänsyn till de tillämnade uppgifterna. Revisorerna framhåller dock, att i likhet med vad som f. n. gäller bl. a. beträffande riksskattenämnden företrädare för olika intressen bör knytas till den nya myndigheten med uppgift att deltaga i avgörandet av viktigare spörsmål. Med hänsyn till att myndigheten kommer att handlägga frågor som berör skilda intresseområden torde det vara lämpligt att låta dessa representeras av olika personer beroende på ärendenas natur.

Sedan revisorerna tagit ställning till de i det föregående aktualiserade organisationsförslagen, har finansministern tillkallat den förut omnämnda kommittén med uppdrag att verkställa utredning och framlägga förslag rörande eventuell omorganisation inom folkbokförings- och uppbördsväsendet och därmed sammanhängande frågor. Till grund för utredningen skall bl. a. ligga en promemoria i ämnet från statens organisationsnämnd. I denna ifrågasättes, jämte annat, huruvida icke centrala uppbördsnämnden bör uppgå i ett centralorgan för folkbokföring och uppbörd. Då frågan härom utgör en del av de av revisorerna här berörda spörsmålen, anser revisorerna det vara lämpligt att utredningsmännen vid fullgörandet av sitt uppdrag prövar de organisatoriska frågorna även i ljuset av vad revisorerna anfört rörande önskvärdheten av en närmare samordning av de centrala organen för den direkta beskattningen.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:53:27